

ZENDING EN EVANGELISATIE.

De Roomsche Actie.

Vóór of tegen de Roomsche Actie is in de laatste weken het Shibboleth, waaraan onderkend wordt of iemand zuiver protestant is of niet. Met name is dat in de hoofdstad het geval. Daar toch heeft het consistorie der Hervormde Kerk vier lezingen georganiseerd, geannonceerd onder den gemeenschappelijke titel: „Tegen de Roomsche Propaganda”. Bij die vergaderingen was de N. Z. Kapel — de plaats der samenkomst — zoo vol, dat naar het woord van één der sprekers het gehoor de deuren uitpilde. Leopolden en portalen stonden vol, terwijl honderden teleurgesteld huiswaarts moesten gaan. Met het oog op die teleurgestelden werd na afloop der vier lezingen nog eene samenkomst belegd in de groote Nieuwe Kerk, waarin de vier toespraken op een avond achtereenvolgens werden gehouden. De welwillende lezers zullen zonder opzettelijke vermelding mijnerzijds uit dit laatste de gevolgtrekking maken, dat de lezingen niet de respectabele lengte hadden van een gereformeerde preek. Hierbij bleef het niet. Bij de lezingen in de N. Z. Kapel was gelegenheid tot debat, doch alleen voor belangstellende protestanten. Aanstands zond een R. K. propagandist — een leek — een uitnodiging tot een openbaar debat aan de vier sprekers, welke slechts door één van hen, n.l. Dr. Beerens van Utrecht, werd aangenomen. Uit den aard der zaak bleek de zaal voor het opgekomen publiek veel te klein. Houders van kaarten bood men het tiendubbele en meer om maar toegang in het onder politietoezicht gestelde „Salvatori” te krijgen. En eindelijk — de klap op de vuurpomp — zijn de groote betoogingen tegen de processie-vrijheid gehouden, zoodat de Roomsche Actie wel reactie heeft gewekt.

Of zij veel nadeel heeft ondervonden van deze reactie, is zeer twijfelachtig. Wie de nu gebundelde toespraken der vier predikanten leest, krijgt niet den indruk dat hier een geduchte aanval op Rome is gedaan. De titels der lezingen verraden al aanstands het zwakke punt: 1o. De Roomsche Actie. 2o. De Roomsche Leer. 3o. Het Pausdom en 4o. De Mariaverering. De zwakke zijde in dezen opzet voelde de vierde spreker, Dr. Poot, toen hij opmerkte: „Mijne eenvoudige opmerkingen zullen onwillekeurig een negatief karakter dragen”. Dat is de groote fout geweest in deze voordrachten-reeks. Een kerk, die in het publiek met de negatie als wapen optreedt, wondt zichzelf. Zij arbeidt in het belang van het ongelooft. Het is niet moeilijk op succesvolle wijze de verering der heiligen, het gebruik van reliquien enz. te bestrijden, maar de twijelaar en de ongelovige trekt hieruit consequenties voor de godsverering en de Bijbelsche symbolen. Het is dan ook zeker merkwaardig, dat bij het bovengenoemde openbare debat de R. K. propagandist zijn rede aldus beëindigde:

Het ik dus alle voorgaande stellingen van Dr. Beerens moeten bestrijden, op deze zevende (Christus, het geestelijk hoofd der onzichtbare kerk) kunnen wij ons vereenigen in een hulde aan denzelfden Christus, in Wien, Goddank, ook vele orthodoxe protestanten (alle consequenties van hun leer ten spijt) met ons blijven gelooven als in den Weg, de Waarheid en het Leven. Moogt gij, geachte Protestantische medeburgers met ons dit geloof dragen door de moderne, heidensche wereld, waar de stormen van ongelooft en twijfel steeds gewelddiger heken. Veel is er wat ons scheidt, maar ik weet, dat aan uw zijde en aan de zijde mijner geloofsgenooten de smachtingen uitgaan naar den tijd, waarin de scheidsmuuren neder zullen vallen. Moge die tijd verhaast worden door uw en onzen gemeenschappelijke Herder, in Wiens Goddelijke en Verlossende persoonlijkheid wij tot elkander worden getrokken door dezelfde hoop en dezelfde liefde — zij het eenmaal in hetzelfde geloof! — tot Hem, voor Wien alle knie buigt op aarde en in den hemel, Jezus Christus, gisteren, heden en in alle eeuwigheid! (Spontaan en geestdriftig applaus, door het geluise van den voorzitter onderdrukt).

Rome triumfator! zegt men onwillekeurig bij het lezen. Kostelijker had deze Roomsche leek den aanval van den Protestantischen theoloog niet pareeren kunnen. Er ligt allereerst deze groote les in: De zaak der waarheid kan alleen gediend worden door positiviteit.

Natuurlijk ontbreekt dit element niet geheel in deze toespraken. Met name in de tweede lezing van Dr. Kromsig over „De Roomsche Leer” is een sterk positief element, als hij spreekt over de betekenis van het Woord Gods en de rechtvaardigmaking door het geloof. Maar ieder voelt: dit had de inzet van den strijd moeten zijn. Dan zou de opkomst minder groot zijn geweest. De categorie van protestanten, die zich Rome nog altijd voorstellen conform het portret, dat Bunyan uitwierp van den Paus, „bijtend op de nagels van spijt, dat hij de pelgrims niet meer bereiken kan”, zou zich niet hebben laten zien. Maar misschien zou dan een ziel uit de dwaling gekomen zijn tot het licht. Het alleen sterke standpunt, dat wij tegen de onderscheidene dwalingen kunnen innemen — en daar brengt ons de evangelisatie immers bij iedereen stap mede in aanraking

— is ons te toonen de ware Jood, de echte Katholiek, de feitelijke socialist, de spiritist bij uitenemendheid. Elke dwaling — het is naar waarheid gezegd — heeft een stukje waarheid en ontleent daaraan haar kracht. Vall men nu negatief de dwaling aan, dan plaatst zij haar deel waarheid in het front en wij worden hopeloos verslagen. Onze eenigste kans is ons te baseeren op het deel der waarheid, dat aan eene dwaling verbonden is en vandaar uit den aanval te ondernemen.

De tweede les, die uit deze actie en tegenactie tot ons komt, is, hoe arm en zwak wij staan tegenover de geweldige propaganda, die Rome ontwikkelt. In de eerste der vier lezingen heeft Dr. Bakker daar speciaal over gehandeld. Rome zegt hij, is uitgegaan op „de bekeering van Nederland”. Hij wees daarbij op de middelen, die Rome daartoe gebruikt en noemde o.a.:

1o. Hare prediking is uiterst praktisch en actueel. Zij harnast haar leden tegen de nieuwste dwalingen.

2o. Haar onderwijs is van deze gedachte doortrokken, b.v. bij een vak als aardrijkskunde wordt ook — althans wat ons land betreft — de indeeling in bisdommen en het voorkomen van bekende genadeorden en missiehuizen onderwezen.

3o. Zij beschikt over een groot aantal dag- en weekbladen en is doordrongen van de gedachte „de krant is de beste kapelaan van den priester”.

4o. In goedkope lectuur heeft zij een groot arsenaal tot apologetische vorming van hare eigen leden en tot propaganda onder hare tegenstanders. In deze behoefte aan lectuur voorzien de vereniging „Petrus Canisius” te Nijmegen en het onlangs opgerichte „Geert-Groote-Genootschap”. Vooral het laatste beoogt goede stuyvers-brochures op ruime schaal onder ons volk te brengen.

5o. In conferenties, uitsluitend voor niet-katholiek toegankelijk, tracht zij de protestanten te lokken. In Amsterdam waren in den afgelopen winter op elke conferentie een 500-tal menschen — allen niet-Roomschen — aanwezig.

Terecht zei Dr. Bakker — en dat is de les, die ook ik op het oog heb — „Wij kunnen daar gerust een voorbeeld aan nemen”.

Zoo is het. Niet in de eerste plaats tegen Rome ageeren, waar zij zich opmaakt tot de bekeering van Nederland, maar van Rome leeren. Zoo ziet men het ook over onze grenzen. In den in 1919 verschenen ten druk van het „Handbuch der Volksmission” van Lic. Tüllkrug (uitgave van Friedrich Bahn te Schwerin), komt een hoofdstuk voor onder den titel: „Wat kunnen wij van de volksmissie der R. K. kerk leeren?” Daarin wordt gewezen op de Roomsche Missiepredikers met hun schat van actuele onderwerpen en met hun populair sprekkant. Van hen moeten wij leeren, dat eenvoudigheid en „spreken voor de vuist” de eerste formeels voorwaarden voor een volksprediker vormen. Ook wij — zegt de schrijver — hadden en hebben onder onze evangelisten echte volksmannen als Schenk, Michaelis, Keller, Binde, Modersohn, Henrichs, Dallmeyer e.a. Maar het onderscheid is: de R. K. hebben niet alleen sterren van eerste grootte, maar achter hen staat het reuzenleger van Jezuiteten, Redemptoristen, Franciscanen, Kapucijnen, Augustijnen, Benedictijnen enz. Zij kunnen op resultaten wijzen, waar wij met ledige handen staan. En dan komt hij voor Duitschland tot deze conclusie, die zeker ook voor ons land geldt:

Ons grootste gebrek tegenover de R. K. Kerk is, dat wij uit de leken zoo weinig getuigen van de genade des Evangelies in het veld kunnen brengen.

Tegen het ontzaggelijk leger van ordebroeders, dat Rome bij haar propaganda ter beschikking heeft, moet het protestantisme de „leken” in het veld brengen. Het moet blijken, dat haar stelling van „het algemeen priesterschap der geloovigen” niet slechts theorie is, maar daadzaak. Dit klemt des te meer, omdat buiten al de ordebroeders om, Rome ook over goed toegeruste leken beschikt. De onder het groote publiek gangbare meening, dat de niet geordende Roomsche „dom” is op godsdienstig gebied, is voor de werkelijkheid niet te handhaven. Op het eerste Gereformeerde Congres voor Evangelisatie wees Dr. Goris er op, hoe de R. K. leken — vooral vrouwen — vaak over een uitstekend arsenaal beschikken. Dit bleek dan ook bij het bewuste debat te Amsterdam. Een Roomsche „leek”, die vier predikanten tot debat uitdaagt. Slechts één predikant neemt de toegeworpen handschoen op. Eerst wordt den debater namens het comité der Herv. Predikanten schriftelijk gevraagd, waarom zich voor dit debat niet iemand van R. K. geestelijke zijde beschikbaar stelde. Naast de formeels beantwoording van deze vraag, merkte de heer De Wolf snedig op: „Voor ’t overige zeide immers Dr. Beerens, dat wij allen priesters zijn, dus ook ik. Ik dacht mans genoeg te zijn, om zelf hier het geloof te verdedigen”.

De R. K. bisschop Michael Faulhaber sprak op den Duitschen Katholiekendag in 1911:

De niet-geordende Christenen moeten meer zijn als werkelooze bouwsteenen in de handen der priesters, zij moeten priesters en apostelen in den ruimeren zin des woords worden. Petrus heeft de gansche gemeente „een koninklijk priesterdom” genoemd. In tijden van nationale crisis moet ieder

burger een soldaat en in tijden van godsdienstigen afval moet ieder Christen een apostel worden.

Zoo sprak een „paapsche” bisschop. Ai mij, kerken der Reformatie, waar is dan uw roem? In de lezingen der Herv. Predikanten werd uitgesproken: „Rome geloof niet aan den H. Geest en durft daarom den Bijbel niet aan leken in handen geven. Rome mist den Geest, die levend maakt”, enz. Maar als dan wij in tegenstelling met Rome de kerken van den Geest zijn, waar zijn dan des Geestes vruchten? O, als Gods Geest ons meer bezielde, dan zouden wij niet afgunstig likkebaarden naar de Roomsche Actie, maar wij zouden Rome overtreffen en het zou weer zijn als bij de eerste christengemeente:

gloeiend bruisde de lof van het Lam
Van fonkelende tongen.

Bij de vergelijking tusschen de Roomsche Actie en ons werken, stond mij gedurig vraag 64 van den Heidelberger voor oogen: „Maar maakt deze leer niet zorgeloze en goddelooze menschen?” Neen zij, want het is onmogelijk, dat zoo wie Christus door een waarachtig geloof ingeplant is, niet zonde voortbrengen vruchten der dankbaarheid.”

Want het is onmogelijk.

„Maar hij zeide tot hem: Uit uwen mond zal ik u oordeelen, gij booze dienstknecht” (Lucas 19:22).

God geve dat op het „want” der belijdenis niet eenmaal het „maar” des Heeren moet volgen.

N. B.

LITERATUUR EN KUNST.

Catechisatielokalen.

Merkwaardig, hoe soms — schijnbaar zonder bijzondere aanleiding — verschillende personen tegelijkertijd over eenzelfde onderwerp gaan schrijven. Dezer dagen was dit het geval met de inrichting van catechisatielokalen, welke zoowel in „De Reformatie” als in verschillende kerkbladen werd besproken.

Bij alle schrijvers was de meditatie in mineur gezet. Prof. Hoekstra wees op de aesthetische en praktische gebreken ervan, en Dr. C. L. F. van Schelven vroeg zelfs in de „Geldersche Kerkbode”: „Wie zal ons nu eens mededeelen, hoe een behoorlijk catechisatielokaal ingericht moet zijn?”

„Lijkt wel een wunthoepakreet, nieuwjaar? Men is dus ontevreden. Hoe nu verandering aan te brengen?”

Prof. Hoekstra hoopt verbetering van de zijde der ouderlingen en Dr. Van Schelven van die der Kerkvisitatoren. Beider hoop schijnt echter zeer gering te zijn.

Bij het lezen van een en ander dacht ik aan het bekende werk van Dr. A. Kuiper: „Onze Eeredienst”. Dr. A. Kuiper — in velelei opzicht onze geestelijke vader — is nimmer zooveel eer bewezen als na zijn dood. Herinneringsgeschriften worden — en gelukkig! — met succes verkocht. Maar... vraag nu eens: hoeveel kerkvisitatoren en ouderlingen — om de gewone leken nu maar eens uit te schakelen — kennen inderdaad zijn geschriften en speciaal Kuipers gedachten over onzen „Eeredienst”, en daarmede in verband zijn ideeën over kerkbouw? Niet onwaarschijnlijk is dat velen deze hoofdstukken oversloegen of met minimum belangstelling inzagen. En dat laatste is niet zoo onwaarschijnlijk, gezien het feit, dat ons groote volksdeel — en onze luiden zijn goede kunstbegrippen bijna stelselmatig onthouden; wellicht ter goeder trouw — nog zoo weinig voor kunst gevoelt.

Zoolang dat het geval is, zal er ook geen belangstelling zijn voor goed ingerichte catechisatielokalen.

Summa summarum wordt het gevoel voor kunst bij onze kinderen weinig ontwikkeld.

Wat de praktische inrichting der lokalen aanbelangt, meen ik toch, dat hier vele predikanten zelve schuldig staan. Als zij in dezen met een voorstel bij den kerkeraad komen, zal in de meeste gevallen wel grootendeels aan hun verlangen worden voldaan.

Maar nu de aesthetische zijde van het vraagstuk: Hier helpen geen argumenten, als dat er geen geld beschikbaar is, want men ijt er dikwijls van, hoe met hooge kosten veelal nog een leelijk bouwwerk is gemaakt. Of nog erger: hoe een goed lokaal door afzichtelijke meubilerings is verknood. O, dat armzalig vormgeknof van bouwknudigen in onze kerkgebouwen. Men zou haast met Keuning kunnen zeggen: „Wat kunst betreft, wanhopen we soms aan het christelijk volksdeel van onze natie”. En met Wielinga (pag. 200): „Kunst is een geheimzinnig ding, dat door verwant gevoel ontdekt, en door nauwlettend onderzoek gekend wil wezen”.

Eerst als men zoover komt, dat de kerkelijke autoriteiten tot het besef komen, dat er zooiets van „kunst” aanwezig moet zijn in een kerkgebouw en dat de bouwknudenaar (en niet de bouwknudige) in dat gebouw een gedachte weet neer te leggen, die door verwant gevoel ontdekt wil wezen, dan pas is er verbetering te wachten.